

เอกสารประกอบการสอน รายวิชา POS4906 การเมืองและการปกครองไทย

บรรยายโดย พ.ต.ท.กฤษณะ จันทร์นิตย์

การประเมินผลการเรียน

การเข้าห้องเรียน	10
งานที่ได้รับมอบหมาย	15
รายงานกลุ่ม	25
สอบปลายภาค	50

หัวข้อรายงานกลุ่ม จำนวน 12-13 คน ต่อกลุ่ม

1. กลุ่มที่ 1 เรื่อง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน
2. กลุ่มที่ 2 เรื่อง บทบาทของรัฐธรรมนูญไทยต่อโครงสร้างการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน
3. กลุ่มที่ 3 บทบาทของชนชั้นนำในพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการเมืองไทย

บทที่ 1

การพัฒนาการเมืองไทย

การพัฒนาการเมืองไทย

การพัฒนาการเมืองไทย เป็นหัวข้อที่มีความหมายสองประการ คือ

ประการแรก การพัฒนาการเมือง ไทย หมายถึง วิวัฒนาการของระบบและกระบวนการการเมืองไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ประการที่สอง การพัฒนาการเมืองไทย หมายถึง การวางมาตรการเพื่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองขึ้นในประเทศไทย

สำหรับ ความหมายแรกนั้น ได้มีผู้ทำการศึกษากันมากพอสมควร แต่นักวิชาการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาการเมืองไทยที่มีข้อสรุปถึงลักษณะของระบบการเมืองไทยได้อย่างกะทัดรัดคือ เฟรด ริกส์ (Fred Riggs) ซึ่งสรุปว่า เนื่องจากการพัฒนาอย่างไม่สมดุลระหว่างระบบราชการกับการพัฒนาสถาบันทางการเมือง

การพัฒนาการเมืองไทย

กล่าวคือ ระบบราชการ

ซึ่งเริ่มมีการพัฒนาอย่างทันสมัยในการปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและได้มีการพัฒนามาตลอด

ขณะเดียวกันการพัฒนาสถาบันทางการเมืองซึ่งเริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ได้ล้มลุกคลุกคลานมาและไม่มีโอกาสได้จัดตั้งสถาบันได้อย่างเข้มแข็งมีการรัฐประหาร ยึดอำนาจ การล้มรัฐธรรมนูญ ฯลฯ

ทำให้เกิดการเสียดุลระหว่างโครงสร้างของสถาบันบริหารและของสถาบัน การเมือง อำนาจ การวางนโยบายและการปฏิบัตินโยบายจึงตกอยู่ในมือข้าราชการประจำ

การพัฒนาการเมืองไทย

โดยฝ่ายทหารและข้าราชการประจำบางส่วนกุมอำนาจทางการเมืองและข้าราชการประจำอื่นคุมอำนาจบริหารลักษณะของการเมืองไทยจึงกลายเป็นรัฐที่ปกครองโดยระบบราชการ (Bureaucratic Polity) ซึ่งหมายความว่าแทนที่จะมีสถาบันทางการเมืองแยกต่างหากจากสถาบันบริหาร หรือ ระบบข้าราชการ (public bureaucracy) เพื่อวางนโยบายเพื่อให้ระบบข้าราชการนำไปปฏิบัติ ระบบข้าราชการไทยทำหน้าที่เป็นทั้งผู้วางนโยบาย ปฏิบัตินโยบาย เป็นการรวมอำนาจการเมืองและบริหารไว้ในสถาบันเดียวกัน

การพัฒนาการเมืองไทย

ข้อถกเถียงดังกล่าวคือ รัฐที่ปกครองโดยระบบราชการ หรือ Bureaucratic Polity ได้มีการอ้างอิงกันมาก ข้อถกเถียงดังกล่าวยังมีน้ำหนักมากขึ้นทุกครั้งที่มีการรัฐประหารและกลับไปสู่ระบบการเมืองแบบปิดและจากการศึกษาเชิงประจักษ์เมื่อปี พ.ศ. 2510 ข้อมูลเชิงประจักษ์ก็ยังสนับสนุนข้อถกเถียงดังกล่าว

อย่างไรก็ตามรูปการณ์ทางการเมืองไทยเริ่มเปลี่ยนไปบ้าง กล่าวคือ กลุ่ม
นักธุรกิจ

การพัฒนาการเมืองไทย

เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้นในรูปของการจัดตั้งพรรคการเมืองหรือเข้าไปอยู่ในตำแหน่งรัฐมนตรี รวมทั้งการมีบทบาทอย่างคึกคักของคนในอาชีพอื่น ๆ ทำให้ดูประหนึ่งว่าการเมืองไทยกำลังจะวิวัฒนาการไปในทางที่เป็นระบบเปิดมากขึ้น

แต่การสรุปอย่างรวบรัดเช่นนี้ย่อมจะเป็นอันตรายเพราะการวิเคราะห์ที่เจาะลึกกว่านี้จะพบว่ามีปัญหาอื่น ๆ อีกหลายประเด็นที่จะต้องกล่าวถึงโดยเฉพาะตัวแปรอื่น ๆ คือทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาทางการเมือง

วิธีการมองวิเคราะห์การเมืองเบื้องต้นแรก ความการมองในรูปแบบทั้งระบบเพื่อให้เห็นภาพรวม (Systemic view) ในลักษณะของการมองภาพจากที่สูง (bird's eye view) เมื่อได้ภาพรวมแล้ว ก็จะสามารถมองหาภาพละเอียดเฉพาะเจาะจงได้

การพัฒนาการเมืองไทย

การเมืองการปกครองไทยสมัยก่อนการปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปัญหาการวิเคราะห์การเมืองไทยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการศึกษา
ประวัติศาสตร์ไทย ซึ่ง ปัญหาหลายประการคือ

ประการแรก ปัญหาเรื่องหน่วยของชุมชนการเมือง ทั้งนี้เพราะก่อนการรวมชาติ
หรือการจัดตั้งรัฐชาติในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ชุมชนการเมือง
ในแถบนี้เป็นนครรัฐ (city state) และเป็นอาณาจักรหรือราชอาณาจักร ซึ่งมีเผ่าพันธุ์
ใกล้เคียงกัน

การพัฒนาการเมืองไทย

ดังนั้นจะใช้หลักเกณฑ์อะไรในการตัดสินว่าสุโขทัยคือราชอาณาจักรไทย ส่วนนครศรีธรรมราชเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสุโขทัย อาณาจักรล้านนาของเจ้ามังรายเป็นอีกอาณาจักรหนึ่ง ปัญหาคืออะไรคือหลักเกณฑ์ที่จะตัดสินว่าประวัติศาสตร์ไทยเริ่มจากสุโขทัยไม่ใช่เริ่มจากนครศรีธรรมราชหรืออาณาจักรล้านนา

การพัฒนาการเมืองไทย

การเมืองการปกครองไทยสมัยก่อนการปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวปัญหาการวิเคราะห์การเมืองไทยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย ซึ่ง ปัญหาหลายประการ คือ

ประการที่สอง คนไทยคือใคร เผ่าไทยหรือเผ่าไตไม่มีอยู่แน่ แต่เนื่องจากการผสมผสานของเผ่าต่างๆ และเผ่าพันธุ์ซึ่งแตกต่างกันบ้าง เช่น คนภาคอีสานและภาคเหนือต่างจากคนในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและแตกต่างจากคนทางภาคใต้

แม้ในตอนต้นสมัยรัชกาลที่ 5 ทางเชียงใหม่และทางอีสานยังถูกเรียกว่า ลาวพุงดำ และลาวพุงขาว ตามลำดับ

แม้ในภาคกลางเองก็ผสมผสานไปด้วยคนเชื้อสายเขมร แกว มอญ จีน ฯลฯ

การพัฒนาการเมืองไทย

การเมืองการปกครองไทยสมัยก่อนการปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัญหาการวิเคราะห์การเมืองไทยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย ซึ่ง ปัญหาหลายประการคือ

ดังนั้นคำว่า คนไทย จึงเป็นปัญหา แต่มีลักษณะสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้ชาติไทยดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน คือ วัฒนธรรมไทย ซึ่งได้แก่ ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณี จรรโลงโดยสถาบันพระมหากษัตริย์และศาสนาพุทธ

การพัฒนาการเมืองไทย

การเมืองการปกครองไทยสมัยก่อนการปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัญหาการวิเคราะห์การเมืองไทยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย ซึ่ง ปัญหาหลายประการคือ

ดังนั้น ถ้าจะกล่าวอย่างกว้าง ๆ คนไทยคือ คนซึ่งรับวัฒนธรรมไทยและขึ้นอยู่กับระบบการเมืองและสังคมอันมีสถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันศาสนาเป็นแกนกลาง

คนไทยโดยวัฒนธรรมหรือ Thai- Culture Thai นี้แผ่ขยายกว้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีนโยบายรวมชาติเกิดขึ้น

การพัฒนาการเมืองไทย

การเมืองการปกครองไทยสมัยก่อนการปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประการที่สาม ประวัติศาสตร์ไทยมีวิวัฒนาการแบบเส้นตรง (linear progression) กล่าวคือ สุโขทัย อโยธยา ธนบุรี กรุงเทพฯ ตามที่เราได้รับการบอกกล่าวมาหรือมีการตีความเป็นอื่นได้ ปัญหาข้อนี้เกี่ยวพันโดยตรงกับปัญหาสองข้อดังกล่าวมาแล้ว

การพัฒนาการเมืองไทย

การเมืองการปกครองไทยสมัยก่อนการปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

กล่าวคือ ถ้าเราถือว่าคนไทยในทางใต้ คนไทยในสุพรรณบุรีก็เป็นคนไทย หรือคนไทยในอาณาจักรล้านนาเป็นคนไทย ก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่จะมาถือว่าสุโขทัยคืออาณาจักรไทยและเป็นอาณาจักรแรกเริ่ม

การกล่าวถึงสุโขทัย อโยธยา ธนบุรี มีจุดประสงค์เพื่อดูว่ามีผลสืบเนื่องมาถึงสมัยกรุงเทพฯ หรือไม่

คำถามบทที่ 1 การพัฒนาการเมืองไทย

1. จงอธิบายการเมืองการปกครองไทยสมัยก่อนการปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีกี่ประการ